

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆ

ՌԱՄԿԱԿԱՆ ԵՐԳԵՐ

Այնպէս էր Գ Կարգաւոր :

Եւ ի տէպաւ ' սարին վերէն .
Խորօտիկ ' խորօտիկ .
Կաքեաւն ելաւ իրեն բեռնէն ' .
Դարեւ արեց ծաղկներէն
Եւ աւ եկաւ սարին ծէրէն ' .
Խորօտիկ խորօտիկ .
Եւ խորօտիկ խորօտիկ
Եւ սիրունիկ կաքեաւիկ :
Եւ կաքեաւն ձէն կը լսեմ
Կրդիսն 'ի վեր դիւս կ'իրիշկեմ
Կաքեաւ կիւ գեայ կըրկըրալով
Դարին վերէն շորորալով
Եւ . . . Եւ անուշիկ կաքեաւիկ :
Բէտ բեռն հինա՞ծ ' ծաղկընէրով
Եւ հան նարկիս նունուֆարով
Բէտ տեղ լըցուած է շաղերով
Դիւ կի մայրիս անմահ հոտով
Եւ . . . այ անուշիկ կաքեաւիկ :
Բէտ փետուրներ են փափուկիկ
Բէտ վիզն երկէն , կտուց պզտիկ
Բէտ թւին գէոն ' է նիւշունիկ
Դիւ անուշ ես քանց եղունիկ
Եւ խորօտիկ . . . այ նիւշունիկ կաքեաւիկ
Եւ կաքեաւիկ ծառին կ'իջնի
Եւ քաղցր ձէնով ճրլվել կ'անի ,
Եւ խարհս ըմէն ' զուարթ կ'անի
Եւ ծովէն սիրտ կը հանի
Եւ խոր . . . այ աղւորիկ կաքեաւիկ :
Հաւերն ըմէն ք'երնէկ ' կուտան
Հետ քէ կու գան շարան շարան ' .
Բէտ շուրջ եկած կը ճրլվելան
Եւ չի չիկայ քեզի նման .
Եւ . . . այ աղւորիկ կաքեաւիկ :

1 Գպաւ :	7 Յօղ :
2 Գեղեցիկ , սիրուն :	8 Գոյն :
3 Բոյն :	9 Ազաւնի :
4 Ծայր :	10 Ամէն :
5 Դաշիկ ուտել :	11 Բեզի երնէկ :
6 Նկարած , հինա՞ծ :	12 Կարգ կարգ շարուած :

ԱԶԳԱՅԻՆ ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆ

Եւ այն Կարգաւորութեան Կարգաւորութեան
Եւ յաւանջանալուն Կարգաւորութեան :

ՏԳԱԳՐՈՒԹԵԱՆ գիւտը թէ որ իւրաւամբ տգիտութեան գեղթափ և մարդկային բարգաւաճանաց դիտաւոր օգնականներէն մէկը սեպուած է , բաւոր մարդկութիւնը պէտք է լուծ թեմ պերկի անդուգական հանձարոյն երախտագէտ ըլլայ . ամէն ազգ ալ շնորհապարտ սեպէ ինքզինքը՝ այն վաստակասէր անձանց , որոնք իրենց ջանքովը նոյն գիւտին գործադրութիւնը սկսեր ու մէջերնին առաջ տարեր են : Եւ անք ըսել թէ ուրիշ ազգերէն աւելի երախտագիտութեան պարտք մը պիտի ունենայ մեր ազգը՝ հայկական տպագրութեանց սկզբնաւորող Բագարու և անոր ընկերակցացը , թէ որ մէյմը մտածենք թէ ինչ ատենուան մէջ՝ այսպիսի գիւտի մը յաւանջանալուն ամէն հնարքները մտածեցին ու 'ի գործ դրին : Եւ երախտագիտութեան պարտքը աւելի ընդհանուր ընելու համար յօժարամիտ կը փութանք՝ օրագրիս մէջ ազգային տպագրութեան վրայ խոստացուած տեղեկութիւնը հրատարակելու :

Եւ շտապաներորդ դարուն կիսուն Սիբայէլ կաթողիկոսը անիշխանութենէ առաջ եկած կոիւններէն և արտաքին թշնամեաց վախէն՝ ստիպուեցաւ թողլու Ամիաճնայ աթոռ , ու քիչ մը ատենուան համար երթալ Սեբաստիա քաղուի : Հոն հայաստանի տակն ու վրայ ըլլալուն համար կրած ցաւոցը վրայ՝ ուրիշ աւելի դառնակակիծ վերք մըն ալ ունեցաւ երբոր լսեց թէ քանի մը ազգատեաց մարդիկ արեւմուտք մէկուն մէկալին իրենց հայրենեացը հոգեւորական իշխանութեանը վրայ անխիղճ զրպարտութիւններ ընելով՝ բանը ինչուան Պիոս Դ սրբազան հայրապետին ականջը հասուցեր են : Եւ կէն փութացաւ Սիբայէլ կաթողիկոսը , ու Բագար անունով Լուգո-

կիացի խեղացի և իմաստուն մարդ մը
Հռովմ խրկեց իր Սուլթանշահ որդւո-
վը, ու հետեւին Նշեքսանդր անունով
խոհական քահանայ մը: Սրբազանին
նուիրելու համար զանազան ընծանե-
րուն հետ՝ սուրբ Սուսանայ սրբոյն
Սեղբեստրոսի հետ՝ դրած Վաշանց
թղթոյն մէկ օրինակն ալ հետեւին
դրաւ: Աբգարու և իր ընկերակցացը
Հռովմ սրբազանին ներկայանալուն, և
հոն հանդիպած բաներուն պատմու-
թիւնը մեր նպատակէն դուրս ըլլալով՝
կը լռենք. ուշօրէնքը տեղն 'ի տեղը
կրնան գտնել մեր բարեյիշատակ Չամ-
չեան հ. Սիբայէլ վարդապետին Պատ-
մագրութեանը մէջ:

Աբգար իր բնական սրամտութեամբ
բը՝ արեւմտեան ազգաց բարգաւաճան-
քը ուշադրութեամբ կը դիտէր. տես-
նելով ու լսելով ալ որ անոր գլխաւոր
առիթ տպագրութեան գիւտը եղած
էր, ետեւէ եղաւ որ նոյնը՝ հայաստանի
մէջ ալ մտցընելու արժանաւոր պատիւը
ինքն ստանայ: Այնպիսի մեծ բանի մը
ձեռք զարնելու համար իրաւ է որ
պէտք եղած կարողութիւնը չունէր Աբ-
գար. բայց ամենեւին չյուսահատեցաւ,
մանաւանդ թէ նեղութիւններով աւելի
ալ քաջալերուեցաւ, որ մեծ բաներ մը
տաժող և առաջ տանող անձանց գլխաւոր
յատկութիւններէն մէկն է: Հռովմայ
սրբազան հայրապետին առաջարկեց իր
խնդիրը, ու անկէջ քաջալերութիւն ու
խրախոյս ընդունելով՝ մէկէն Սէնտիկ
անցաւ, որ այն ատենները ճարտարա-
րուեստ քաղաքաց գլխաւորներէն մէ-
կը կը սեպուէր, ու ընդարձակ և հա-
րուստ շահավաճառին համար Սուղայի
ազնուական հայոց գլխաւոր ապաստա-
նարանն էր: Իր համազգեացն ալ իրա-
խոյսը և յօժարամիտ ձեռնտուութիւնը
տեսնելով՝ Աբգար՝ մէկէն գիր փորել
տուաւ, ու անոնցմով 1565¹ զրեթէ 100
տարի տպագրութե գիւտէն ետեւ սաղ-
մոս մը տպագրեց ութածալ զրքով, որ
հայագիր տպագրութեանց նախընծայ
երախայրիքն է, և հիմայ քանի մը օրի-
նակ հազիւ կը գտնուի. որոնցմէ մէկը

Սեդիկյան կամ Սիւան քաղքին Մարո-
սեան ըստած գրատանը մէջ կը պահուի:
Իր յիշատակարաններէն և պատկերնե-
րէն աղէկ կ'իմացուի մեր տպագրութեց
սկզբնաւորութեան պատմութիւնը. ա-
նոր համար կ'արժէ որ համառօտիւ մը
յիշատակենք: Ղափտի տեղ երկու
պատկեր գնել տուեր է Աբգար՝ սաղմո-
սարանին առջի երկու երեսներուն մէջ.
առջինին մէջ պապ մը կը տեսնուի աթո-
ռի վրայ նստած, և քովը երեք ծիրա-
նաւոր, մէկ եպիսկոպոս մը և ուրիշ եր-
կու հայագիր, որոնցմէ մէկը երիտա-
սարդ է և միւսը մորուաւոր: Եւրաքան-
չիւր կենդանագրին տակը առանձին ա-
ռանձին ամէն մէկուն անունը նշանա-
կուած է լատին լեզուով ու տառերով.
այսինքն Պիոս Դ, Ժիրանաւորն Մանլիոս,
Ժիրանաւորն Պորրոմէոս, Ժիրանաւորն
Սերանոս. 1565: Իսկ երկրորդ պատ-
կերին մէջ Սէնտիկոյ դուքսը կը տես-
նուի՝ որ իր խորհրդականացը հետ ժո-
ղովքի նստեր է, ու զիմացը հայագրեստ
արեւելցի մը կայ, որ ինչպէս կ'երևնայ՝
հայագիր տպագրութեան համար հրա-
ման կը ինչդրէ. տակն ալ նոյնպէս լատին
գրերով նշանակուած է, Սէնտիկ, հե-
րոնիմոս Փրիուլի, Սարգանտոն՝ հայ և
Աբգարիոս. 1565: Պատկերներուն
տակն ալ այս յիշատակարանը գրուած
է՝ «Ի Թովականիս հայոց ՌԺԴ ամին,
ես Դափաթցի Աբգար զպիրս՝ խնդրե-
ցի զայս նոր գիրս 'ի հռովմ'ի Պետրոս՝
փափուն, և երեստ հրաման շինելու. բա-
րեխօսութե այս կարտինալացս և այս
եպիսկոպոսիս, և իմ գրայմիտ Սուղան-
շայ որդւոյս: Եւ եկեալ 'ի գեղեցիկ նա-
ւայհանկիտ մայրաքաղաքն որ կոչի Սա-
նատիկ՝ 'ի Թագաւորութեան Երեւման
թուծին՝ և շինեցաք զայս նոր գիրս, և
զայս փոքր մեկնիչս սաղմոսացս, Վարդ-
քին վերջն ալ այսպիսի յիշատակարան
մը կը տեսնենք. «Փառք անբաժանելի
և միասնական սուրբ Երրորդութեան

1 Խաւաքից այս անունը կու տային Աբգարու
Սուլթանշահ որդւոյն:

2 Փոխանակ գրելու Պիոս:

3 Տոժ, Դուքս: Doge.

հաւր և որդւոյ և հոգւոյն սրբոյ , յաւիտեանս ամենն : Կազմեցաւ սուրբ երգարանս Գաւթի լաւ և յընդիր օրինակէ Գառնեցոյ վարդապետի = 'ի թը վականիս Հայոց ՌժԵ մայիս ԺԷ , աւուրն ուրբաթ , ԺԲ Ժամն : = Ընոտս Սեբեխեղեկ եպիսկոպոսին , 'ի մայրաքաղաքն 'ի Սանատիկ , ընդ հովանեաւոք Սարկոս աւետարանչին , 'ի Հայոց հոգետունն , 'ի Ժամանակ Սիմոնի = Յիւնցէք 'ի մաքրայփայլ աղաւթս ձեր զաշխատողք սորա զառաջինք զմիջինք և զվերջինքն , և Ըստուած յիշէ զձեզ իւր միւսանգամ գալուստն : Ըմենն ԲՃՅԲ թուիթ է , և ամենն կոխած է . և իսկի գրչի գիր չկայ 'ի գիրքս . բաւ է , : Ընաջին փորձ և առաջին տպագրութի ըլլալով այս սաղմոսարանս , զարմանք չէ որ մէջը զանազան պակասութիւններ տեսնուին . վասն զի բաց 'ի սխալագիր տպագրութենէն՝ տառից ձևերն ալ անհամեմատ ու կոշտ են . գրերուն տարբերութիւնն ալ իրարմէ որոշելու այնչափ փոյթ չէ ունեցած , որով եւր՝ է գրոյն հետ շփոթած է , և ուրիշ ասոր նման պակսութիւններ :

Ըստ եւդոկիացի Լեզարին վրայ յիշատակութիւն մը կ'ընէ Ղեւահիր՝ ճեան տիրացու Սաղաբիան ալ իր տառագրութեանցը մէջ՝ յամի տեառն 1567 (ՌժԶ) . որով կ'երևնայ թէ Լեզար՝ Սենտիկ երկու տարի կենալէն ետքը Կոստանդնուպօլիս անցեր ու հոն ալ տպագրատուն մը բացեր է . վասն զի այսպէս կը գրէ Սաղաբիա դպիրը . « ՌժԶ . Ի հայրապետութեան Հայոց Տէր Սեբայելի իմ ամի կաթողիկոսութեանն 'ի մայրաքաղաքն Կոստանդնուպօլիս , յերկրորդի ամի թագաւորութեանն () ամանցւոց սուլթան Սէլիմի , և 'ի չորրորդ ամի պատրիարքութեան տէր Յակովբ րաբունապետի Կոստանդնուպօլսոյ՝ առ ոտս Յովհաննէս եպիսկոպոսին , ընդ հովանաւորութեամբ սուրբ Երկողայոս եկեղեցւոյն Հայոց եղև ստամկայ , այսինքն պատմայ գիր , և տպեցաւ փորր քերականութի տղայոց , ձեռամբ անարժան կնքագիր դպրի և

մերս Յովթորին » : Երկրորդ տարուան մէջ ալ այս յիշատակութիւնը կ'ընէ . « ՌժԷ . Ի Կոստանդնուպօլիս նոր ըստամկայ գիր սահմանեցին՝ 'ի հայրապետութեան տեառն Սեբայելին Սեբեխի , և 'ի պատրիարքութեան Կոստանդնուպօլսոյ Տէր Յակովբին ընդ հովանեաւ սուրբ Երկողայոս եկեղեցւոյն՝ ձեռամբ Խորվիրապցի Լաբեալ աբեղային , արհեստագործութեամբ Լեզար դպրին , և իւր թագազարմ Ընոտնինոս Սուլթանշահ սարկաւազին , որոյ գրովքն տպեալ տօնացոյցս յառաջ բերին » : Կ'երևնայ թէ Սաղաբիա դպիրը Կոստանդնուպօլիս տպուած այբբենաբանին ու տօնացոյցին յիշատակարանէն առեր է այս խօսքերս . կը ցաւինք որ նոյն գրոց օրինակները քովերնիս չունենալով՝ պէտք եղած տեղեկութիւնները չենք կրնար հաղորդել ընթերցասիրաց : Բայց ինչպէս որ հաւանական կ'երևնայ , կամնոյն տառերն էին որոնցմով Սենտիկ սաղմոսարանը տպեց Լեզար , և կամնոյն կաղապարէն ելած :

Լեզարէն ետքը հարիւր տարիի մը չափ Կոստանդնուպօլսոյ մէջ տպագրութիւնը դադրեցաւ , և կ'երևնայ թէ իրեն գրերը կորսուած ըլլան . թէպէտև ոմանք կ'ըսեն թէ Լեզարու Սուլթանշահ օրդին նոյն գրերը առեր հռովմանցեր է , և հոն տպեր է Գրիգորեան տումար մը ու սաղմոսարանը : — Գրիգորեան կամ նոր տումարին վարդապետութիւնը 1584ին տպեց Սուլթանշահ հռովմաքաղաք՝ Գովմիսիկոս Սախլիոս տպագրապետին գործարանը : Գրքին ճակատը այս կերպով կը սկսի . « Տօմար գրիգորիեանն յաւիտեանական . որ եղև իշխանութեամբ հօր սրբոյ փափոյն և այլ թագաւորացն : Կազմեցաւ 'ի մեծն հռովմին՝ 'ի քաղաքն սրբոյ առաքելոցն 'ի թվ . ՌՇ . ԶԳ » : Ղափտէն ետքը երրորդ իջին մէջ Գրիգոր ԺԳին հանած կոնդակին թարգմանութիւնը հրատարակուած է , անկէ ետքն ալ նոր տումարը գործածելու կանոնները . և աղիւսակներէն առաջ այս համառօտ յիշատակարանը կայ . « Լու զիս զաշխատողս՝

զատէր Յովհաննէս Տէրզնցին , և զվերակացու գործոյս զպարոն Սուլթանշահ՝ յաղօթս ձեր սուրբ յիշման արժանի առնէք , աղաչեմք զձեզ , : Տումարական կանոնները և զանազան աղիւսակները դնելէն ետքը , վերջնութեւր երեսին մէջ այսպիսի յիշատակարան մը կայ . “ խարդմանեցաւ տօմարս և տօնացուցրս 'ի լատին լեզուէ 'ի հայի , և տպագրեցաւ 'ի նոյն քաղաքն 'ի մեծն Հռովմ , առ սոսս գլխաւոր առաքելոց սրբոցն Պետրոսի և Պօղոսի , հրամանաւ սուրբ Փափին Գ.Ժ. Վրիգորի . և 'ի հովապետութեան Հայոցն 'ի Հռովմ կարգինար Սանթա-սէւերինին , 'ի վերակացող սնտեսութեան պարոն Սուլթանշահ թոխաթացոյն՝ զոր Ֆռանկն Սարգանտոն կոչէ , ձեռնատուութեամբ տէր Յովհաննէս Տէրզնցոյս , և . թերադրութեամբ որդոյ իմոյ Խաչատուրին՝ 'ի վայելումն ամենայն հայկազան ուսումնասիրաց , և այլն : Բայց գրքին տպագրութեան դիրքը փոքր քառաձալ , գիրն ալ միօրինակ աւանց փոփոխութեան անհարթ ձև մը ունի . առաջին տպագրութիւններէն ալ ըլլալով՝ շատ անգամ օգրին տեղ ձեռագրաց սովորութեամբ երկբարբառը կը բանեցընէ . 13 աղիւսակ կայ մէջը , որոնք Տէրզնցի տէր Յովհաննէսը փորագրեր է , ինչպէս որ տակը դրուած աղբրական խօսքէն ալ կ'իմացուի թէ “ Ս'ի մեղադրէք , եղբարք , զի առաջին սրուեստն է , : ”

Բայ տէր Յովհաննէսը լ'մթայ կամ Տիգրանակերտի քահանայն էր , որ իր կողակցին մահուընէն ետքը՝ Խաչատուր անունով զաւակը հետն առած՝ պանդրխտութեամբ Հռովմ քաղաքը եկաւ բնակեցաւ , և հոն Բագարու Սուլթանշահ որդւոյն հետ ծանօթանալով , անոր գործակից եղաւ ու մէկտեղ տպագրեցին Վրիգորեան տումարը՝ ինչպէս վերը յիշատակեցինք : Հռովմէն Սենետիկ անցնելով՝ հոն տեղի ազգային վաճառականաց խնդիրքովը փոքրադիր երկոտասանաձալ սաղմոսարան մը տպագրեց յամի տեառն 1587 , նորաձոյլ տառերով . ապա սոս որ գեղեցկութե կողմանէ առջինէն

աւելի տարբերութիւն մը չունէին : Ինչպէս Բագարու սաղմոսարանը , ասանկ ալ Տէրզնցոյն տպագրածը սակաւագիւտ է . մէկ օրինակ մըն ալ Սիւնուլ Լ'մրոսեան գրատանը մէջ կը գտնուի : Վրքին սկիզբը ճակատ չկայ , միայն Վաւթի մարգարէին պատկեր մը , որուն տակը անմիջապէս սաղմոսին սկզբնաւորութիւնն է . իսկ գրքին վերջը փայտատիպ պատկեր մը կայ , որուն մէջ երկու հոգի կ'երևան , մէկը ծեր ու մնրուաւոր , իսկ միւսը երիտասարդ . վրան ալ այսպիսի վերնագիր մը կայ . “ Տէր Յովհաննէս Տէրզնցին և որդին Խաչատուրն՝ ծառայք Բատուծոյ և յիշողացս . Ռ.Լ.Զ . ” տակն ալ աս յիշատակարանը կայ . “ Փառք ամենասուրբ Երրորդութեան հօր և . Բարտեցաւ գիրքս ձեռամբ Տէր Յովհաննէս Տէրզնցոյս և որդւոյ իմոյ Խաչատուրին 'ի թվին Ռ.Լ.Զ , 'ի մայրաքաղաքն Սենետիկ , ընդ հովանեաւ Սարկոս աւետարանչին , 'ի թագաւորութեան Պաքուալ Չիթօնին , 'ի պատրիարքութեան Սուան թմբալիւանոյն , 'ի բանատուն Սուան Լ'լեւրթին . ձեռնատուր խօճայ Շահ-Լօլսան և հոգւոր որդւոյն իմոյ Ստեփանոսին , և այլ Սողեցոյց . զոր տէր Բատուած տացէ ըստ սրտից իւրոց : Բ.Ե.Լ. զԽարապետ Լաղշեցին յիշեցէք 'ի Վրիստոս , որ բազում օգնութիւն հասոյց մեզ : Բ.Ե.Լ. և զերեսս արկանեմ ոտից ձերոց մոխրամածեալ և արտասուալից հառաչմամբ հայցեմք և մաղթեմք 'ի ձէնջ , զի մի ողորմայիւ արժանի առնէք զկենակիցն իմ զՆախափաշէն , և այլն : Ինկէ ետքը ուրիշ յիշատակարան մը այսպիսի վերնագրով . “ Բայ է տաղ և յիշատակարան 'ի վրայ անուան , ” որուն մէջ Տէր Յովհաննէսը իր երիցկնոջմէն այրիանալը և անկէ ետքը քաջած վշտերը կը ստորագրէ :

Եւ այն ժամանակները կամ քիչ մը աւելի առաջ տպագրուած ոլիտի ըլլայ՝ կրճատեալ համառօտ ժամագիրքը , որուն ոչ թուականը կայ և ոչ տպագրութեան քաղաքը . գրերուն ձևը ինչուանայն ատենը փորագրուածներէն աւելի

ալ տձև , վտիտ ու երկայնաձև , և առե-
լի հնգետասաներորդ դարուն անհմուտ
գրչաց ձեռագրին նման : Եղբայրսի տը-
պագրութեամբ Լեւոնաց գիրք կամ
վարդապետութիւն մըն ալ կայ , որոնք
գուցէ Լեւոնաց տպագրութիւննե-
րէն ալ հին ըլլան . բայց ստոյգ տեղե-
կութիւն մը չունենալնուս՝ որոշ բան մը
չենք կրնար զրուցել :

Բայց այս գիտենք որ Լեւոնաց գրե-
թէ երեսուն տարի առաջ՝ յամի տեառն
1539 , թեպէտս Լեւոնաց տպագրութիւն
Փաւստոս արեւելեան լեզուաց հմուտ
վարժապետ մը՝ հաւաքմունք կամ ծաղ-
կաքաղ տպագրեց արեւելեան լեզուաց՝
ինչպէս որ հաւանական կ'երևնայ , Փա-
ւստոս արեւելեան մէջ : Գրքին սկիզբը՝ Բաղ-
դէացուոց ու Լեւոնաց լեզուին այբու-
բենը դրած է . ետքն ալ անոնց գրքե-
րէն քանի մը ընտիր հատուածներ՝ հան-
դերձ լատին թարգմանութեամբ : Լե-
ւոնացմէ վերջը գրքին 142 իջին ու երեք-
տասաներորդ գլխոյն մէջ՝ մեր հայերէն
տառերուն վրայ կը սկսի խօսիլ : Եւ իսկ
հայաստանի վրայ համառօտ աշխար-
հագրական տեղեկութիւն մը դնելէն
ետքը՝ մեր այբուբենը կը շարժ լատի-
նագիր հնչմունքներով . ետքը կը սկսի
անոնց յատկութեանց վրայ խօսիլ , ին-
չուան 174 երեսը : Լեւոնացմէ ետքը քա-
նի մը ամբողջ երես հայերէն հատուած-
ներ կան լատինական թարգմանու-
թեամբ : Եւ յս գիրքը քառածալ գիրք
ունի , մագուր տպագրութեամբ . մեզք
որ հայերէն գրերը լատինականին գեղեց-
կութիւնը չունենալէն զատ , տպագրու-
թեան անթիւ սխալագրութեամբ ալ
լեցուն է : Եւ երևնայ թէ ասոնցմով և
կամ ասոնց հետեւողութեամբ՝ Սիմո-
նայ իր հայ և լատին քերականութիւնը
տպագրեր է Սիմոն քաղքին մէջ 1624ին ,
ինը տարի ետքն ալ իր հայ և լատին
բառգիրքը Փարիզու մէջ : Եւ զորոց
գաղափարներուն ինչ ըլլալը չենք գի-
տեր . հաւանական է որ կորսուած ըլ-
լան :

Եւկէ ետքը եղած տպագրութեանց
մէջ ժամանակագրական կարգ պահելը

դժուարին ըլլալով՝ առանձին առանձին
քաղաքաց մէջ հաստատուած տպարան-
ներուն վրայ խօսինք համառօտիւ :

(ՄԵԼՈՍԻՆՈՒ ՌԻՐԻՇ ԱՆԳԵՄ)

ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ԳԻՏՈՒԹԻՒՆ

ԱՌՈՂՋՈՒԹԵԱՆ ԿԱՆՈՆԵՐ

ԳԼՈՒԽ Ե .

ԲՅԱՆԻՒՆ . — ԾՆՈՒՆ . — ԼԵՎՈՆԱՆՑ . —
ՎԵՆԻՆԻ . — ՎԱՐԵՆԻՆԻ . — ()ՆԻ . — ԼՈՂԵՆ
ԺՈՂՈՂՈՂՈՂ . — ՏԱՆՃԱՆՈՂ . — ՈՒՂԵՆԻՆԻՆԻ . —
ԿԵՆԻՆԻ . — ()ՆԱՐԱՆ . — ՍԵՆՏԵՆՆԱՐ . —
ՎԱՅԱՆ . — ԼՈՂԱՆՑ . — ԶԵՆՆԱՆ . —
ԶԱՅ :

ՍԵՆՏԵՆՆԱՐ ըմպելիք խմելու ատեն ,
չափաւորութիւնն ու խոհեմութիւնը
ձեռքէ պիտի չձգէ : Լեւոնացուր խիստ
շատ ուտուելով ծանր հիւանդութիւն
ներ կրնայ պատճառել , երբեմն ալ մահ .
չափազանց ըմպելիքն ալ ուրիշ կողմա-
նէ սոսկալի հետեւանքներ ունին , որով
հետեւ բոլոր խեղճերնիս կ'աւանդեն ու
անբան անասնոց կը հաւասարեցնեն ըզ-
մեզ : Զկայ այնպիսի մոլութիւն մը որ
զմարդս այնչափ արհամարհելի ընէ ինչ-
պէս գինեմոլութիւնը : Եւ իրաւցընէ ,
գինեմոլ մարդուն վրայ ինչ համարում
կրնայ մէկը սնենալ , ինչպէս կրնայ ա-
նոր վստահիլ երբ մտածէ թէ գինեմո-
լութիւնը ամէն տեսակ անխելքութեց
ու զեղխութեանց աղբիւրն է : Սրչափ
գործաւոր , արուեստաւոր մարդիկ ա-
ռանց մտիկ ընելու իրենց որդւոցը խեղճ
ձայնին որ իրենցմէ հաց կ'ուզեն , շա-
բաթուան մը վաստակածնին կ'երթան
գինեմոլներու մէջ իրենց մոլութեա-
նը կը զոհեն : Սրչափ անխոհեմ երի-
տասարդներ ալ կան , որ փոխանակ հո-
գւոյ ու մարմնոյ այնչափ օգտակար կըր-
թութեանց ետեւէն ըլլալու , կամաց
կամաց իրենք զիրենք գինեմոլութեան
կու տան , որով ամէն պարտքերնին ալ
կը մոռնան : Ս՛հ , ամէն բանէ աւելի աս